

83
nobis ad memoriam reduceret egrotante iob . repetit sepius uerba
more egroti . In offertorio ut dixi non sunt uerba repetita . quia is
tonicus scribens istorum non ygrotabat .

INCIPIT BREVIS EXPOSITIO MISSAE .

Celebratio missae in comemoratione passionis xpi pagit . Sic em
ipse pcepit aptis tradens eis corp et sanguine suu . hoc facite in
mea comemoratione . h est in memoria passionis meae . Taqua di
ceret . Qd pura salute passus su ad memoria reuocate . et purox
salute eadem perferre curate . Hanc petrus aptis pm omiu antio
chia dicit celebrasse . Inqua tres tantu modo orationes initio fidei
pferebant . incipientes ab eoloco ubi dr . Hanc igitur oblatio
nem . Missa aut dicitur quasi transmissa . t quasi transmissio . eo
qd ppt fidelis de suis meritis n psumens . preces et oblationes quas
deo omipotendi offerre desiderat p ministeriu et oratione sa
cerdotis ad dm transmittat . que mediatore int se et illu ee cog
noscat . confidens p eius oratione atq . intercessione amalis omib .
liberari . atq . creatori suo reconciliari . et in omib . corroborari .
uel missa ut isidorus dicit . dicta est ab emitendo . Tempore eni
quo sacerdos incipit consecrare corp dmi . cu dicendu e adiacono p
eugtm . Siquis catecumini est pcedat foras . et quia tunc emittunt
catecumini ab ecclia q n debent int ee sacris misteris . eo quod
ndu sint pfecti . Siue alio modo potest dici missa . eo quod nos
mittat ad dm . Ideo aut n ab aptica . t eugtica lectione quod ma

ius esse constat eadem missa in choat. sed potius canendo et psallendo.
quatinus dulcedo suauitatis corda audientium prius demulceat.
et sic post modulatione suauis cantalene in spiritalibus rebus
populi per conpunctione mentis intentus salutaris uerba euangeli
ardentius affectu suscipiat. Quod autem populi dominico die.
siue sollempnitatum ad ecclesiam confluit. ad imitatione israelitici
populi creditur fieri. Qui temporibus statutis ad templum domini conflue
bat. et vi diebus operans. vii ab omni opere seruili requiescere
iubebatur non tam a meditatione legis. Sic autem apostolus. Moyses
habet in singulis ciuitatibus qui eum per singula sabbata predicent
in sinagogis. Unde et canticum moysi. per omne sabbatum in ecclesia re
citate mos ecclesiasticus consuevit. Et quod illi faciebant in sab
batum qui per modum apud illos in diebus ebdomadis habebatur. Quoniam in
ipso requieuit deus ab operibus suis. nos propter reuerentiam dominice
resurrectionis die dominica agere curamus. Necessarium est enim ut
populi dei eo die quo dominus resurrexit. a ruralibus uagantibus operibus.
instruantur quomodo per totam ebdomadam spiritaliter deo uiuere debeat.
et qui per totam ebdomadam cura corporis morturi indefinenter
egit. eo die curam anime in perpetuum uicture agere curet. Pri
mo omnium dicitur. ante ad introitum. Antiphona ex grecis. interpretatur uox
recipere in latinum. Duobus alternatim psallentibus ordine co
mutato. siue de uno ad unum. Quod genus psallendi. inuenies
grecis traduntur. Quare ideo ad introitum dicitur. quia per hanc introimus

ad officiū diuinū . sicut p̄ introitū hosti ad secreta dom̄ . Deinde
 imponitur . Gl̄a patri . et filio . et sp̄i s̄c̄o . Quę uerba ad di
 uisionē psalmoz qui p̄us indifferentē canebant̄ . beat̄ hieronim̄
 damaso p̄p̄ petente cōposuit . Sed cū nequaquā id sufficeret .
 p̄dicto aptico iterū suggerente addidit ad huc . Sicut erat
 in p̄ncipio . et cetera . Et hoc ad nutū diaconi ait cantor sic et
 Kyrieleyson . quia ad hoc in ministeriū admittitur ut offi
 ciū integre pagi possit . Qm̄ p̄r̄b̄t sine diacono nom̄ h̄t . of
 ficiū n̄ h̄t . Induit diacon̄ dalmaticā in similitudinē crucis .
 ut q̄ minister uerbi xp̄i passionē illiū ad memoriā reuocans .
 sic xp̄c̄ crucifixus ē p̄ salute mundi . ita et minister uerbi ipsius
 semetipsū uitis et concupiscentis crucifigere non obliuiscatur .
 p̄ amore redemptoris . Quod eadē uestis candiditatem habet .
 ostendit ministrū xp̄i candorem castitatis mente simul et cor
 pore habere debere . qui auctoritatē euangelium predicandi
 in ecclesia retinet . Habet et coccineas uirgulas sanguinē xp̄i
 pro salute mundi effusū declarantes . Procedentibus ad altare
 ministris . in medio eorum propter debitum honorem . euan
 gelium xp̄i defertur tamquā persona prepotens . p̄cedentib̄
 ac sequentibus ministris constipata cū p̄cedit in publicum .
 Ceteri quoq̄ . p̄cedentes euangeliū . demonstrant grām eugli
 mundū qui erat in tenebris peccatorū illuminatum . Qd̄ aut̄
 eadem p̄cessio euangeli ab australi parte fit in plagam septen

trionalem . declarat dñm iūm xp̄m . qui uerbum salutis mundo in
tulit a parte meridiana ortū eē . Nam hierusalē in qua dñs iūc xp̄e p̄
mo uerbū salutis annuntiavit . in meridie h̄t bethleē a quo loco
ipse saluator uenit . sicut scriptū ē . Deus ab austro ueniet . Canto
re incipiente k̄yrriet . collocantur cerei in ordine a parte australi
in septentrionē ab acolito . Ostendente h̄ facto qđ miserus sit dñs om̄ps
mundo in meridie et septentrione . Ideo aut̄ k̄yrriet . et latini gr̄ .
et gr̄i latine p̄fer̄ . q̄ et illoꝝ quedā greca honestius quā latina . et
qđā latina melius quā greca sonant . et ut unū ei pptm nos eē osten
dam̄ . unūq; dñm . utrūq; popl̄m credere . k̄yrrie . dñe . elej̄son .
miserere . Xp̄e elej̄son . i . xp̄e q̄ unct̄ es n̄ oleo uisibili . s̄ plenitudine
diuinitatis . miserere . Nā ch̄r̄ma d̄r unctio . Incipit deinde sa
c̄dos . Gloria in excelsis dō . Ymnū in natiuitate saluatoris ab anglis
de cantatū . s̄ ab eato ylaro pictauiensi postea auctū . et consum
matū . Et h̄ ipsū ad imitationē angloꝝ ut ostendam̄ nos eundē
dñm colere in tr̄is . quē et angli uenerant̄ in c̄lis . Postea dicit sac̄dos .
Dñs uob̄ cū . Salutans popl̄m et orans ut dñs sit cū eis sic dignatus ē
dicere p̄pheta . Inhabitabo in illis . et r̄t . Et qđ saluator dixit
discip̄t̄ suis . et in illis om̄ib; fidelib; . ecce ego uobiscū sū . et c̄c̄ .
Qui salutationis sermo . n̄ humano arbitrio cōposit̄ . s̄ ex diuine
scripturę auctoritate p̄bat̄ sūpt̄ . ubi frequē . et singularit̄ . et plu
ralit̄ posit̄ legit̄ . Singularit̄ . sic ait angls ad beatā mariā . Aue
grā plena dñs tecū . et sicut ad gedeonē similit̄ angls salutando

dixit. Dñs tecū uirorū fortissime. Pluraliter autē sicut in libro ruth
legitur. booz salutando dixisse messoribus suis. Dñs uobis cū. Et sic
in paralipemenon pph. adeo missus inuenitur salutasse asā regem
iuda cū exercitu suo uictores de plio reuertentes. Dñs uobis cū quia
fuitis cum dño. Ecclesia ḡ tam salubri salutatione sacerdotis accep
ta. et ipsa resalutando orat. et orando resalutat. postulans ut sicut
ille optauit dñm eē cum ipsis. ita sit et cū ipso dicens. et cū spū tuo.
. i. cū anima tua sit omps dñs. ut digne p nra salute eū exores. et
ñ dicit tecū. sed cū spū tuo. ut officium subsecuturū spiritualit
totū fieri intellegat. Et bene dñs cū spū hominis eē oblat. q̄ in spū
et mente rationali creatus ē homo ad imaginē et similitudinē dī. et
ibi ē capax diuine grāe et illuminationis. Sed et illa salutatio epis
copalis ad poplū qua dī. pax uobiscū siue pax uobis. similit̄ n̄
humano sensu inuenta. s̄ de scripturę scē auctoritate sūptae
Nā et in ueteri testamento inuenitur dixisse angls danieli pphete.
Noli timere uir desiderioꝝ. Pax tibi. c̄fortare et esto robustus. et in
nouo. i. in euangto pene semp ita legit̄. dñm aptos salutasse di
cendo. Pax uob. Et eisdē aptis eandē salutationis formā cōm dauit
dicens. In quācūq; ciuitatē aut domū intraueritis salutate eam
dicentes. Pax huic domui. Merito ḡ et aptoꝝ successores. i. eccle
siarū p̄sules ac salutatione utunt̄ domū dei salutantes. ubi om̄s
oportet filios esse pacis. ut salutatio pacis sup eos req̄escens. et
salutantibus et salutatis possit esse fructuosa. Deinde dic̄. Orem̄.

Inuitans populum secum ut simul orent. Quia propter adclinis debet esse
populus usquequo sacerdos incipiat dicere per omnia secula seculorum. Sequitur
collecta que dicta est a collectione eo quod ex auctoritate diuinarum
scripturarum sit collecta que in ecclesia leguntur. sic est illa de tribus
pueris. uel quod ex multis sermonibus una colligatur oratio. siue a col-
lectione et societate populi deus qui tunc in unum concurrentes colligitur.
[deo autem in omnibus collectis interponitur per dominum nostrum Iesum Christum.
et cetera. ut omne quod datur a patre intellegamus per filium eius nos ac-
cipere cui hereditas sumus. Per ipsum ergo hostiam laudis atque orationis
offerimus qui per mortem reconciliati sumus cum inimici essemus. Dicens
uero sacerdos qui tecum uiuit et regnat. et cetera. Ammonet populum
ut credat filium dei uiuere et regnare sepe sine initio et sine termino.
et unam potestatem habere equaliter cum patre et spiritu sancto. atque unam substantiam.
Ammonitio est firmatio est orationis a populo. interpretatur enim uere siue fideliter. ta-
quam respondens populus dicat. Vere ita fideliter credimus sic dicis. filium
uidelicet dei ante omnia secula. et in presentia et in futuro regnare cum patre
et spiritu sancto. et regnum ac potestatem eius nullo fine concludi. Deinde sequi-
tur lectio apostolica ante euangelium. Non causa dignitatis. si ad morem
apostolorum qui ante dominum ibant sicut narrat euangelium. quos mittebat dominus
ante se binos et binos. Scriptura autem dicitur super missa eo quod super ueteri testam-
to et euangelium misse sint. Non causa dignitatis. si ut quisque euangelium
fuerit transgressus. sibi inueniat medicinam salutis. Incipiente
autem sub diacono apostolica lectione. uerso ordine ceteri transfe-

runtur ab oriente in occidentem. ut demonstretur uoce. et p̄p̄dicationē
 aptoꝝ totū mundū gr̄a fidei illuminatum. Non solum a meridie in
 septentrionē. sed etiam ab oriente in occidentē. N̄m̄ enī orientis et
 occidentis om̄ia clymata mundi cōphenduntur: eo qđ tot dieb; sol
 sua p̄sentia ea illuſtret sicut ibi. Venient ab oriente et occidente.
 Post modū cantat̄ respons̄. Respons̄ dictū qđ a capite repetatur.
 Deinde canitur att. qđ ex hebreo in latinū sonat. Laudate dñm. Nam
 allelu. d̄r̄ laudate. ia. nomen dī est. Vnū ex decē nominib; qb; uocat̄
 d̄s apud hebreos. Atta aut̄ primū in nouo testamento additū ē dicen
 te ioh̄ne. Audiui uocē de celo dicentiū. att. et quia hac uoce an
 glos in celo d̄m laudare cognouim; . huiusmodi uoce laudationis
 creditū ē d̄m delectari. Hoc quoq; ideo canim;. ut eundē deū nos
 colere in terra ostendam;. qui etiā colit̄ ab anglis in celo. Et h. ante
 lectionē euanḡlicā a cantore imponitur. ut laudet̄ ab om̄ib; cui;
 gr̄a saluantur om̄s. quasi dicit. Quia uerba euanḡli salutē confe
 rentia mox audituri estis. Laudate d̄m cuius beneficio hanc gr̄am
 p̄cipere meruistis. Defert̄ euanḡtm̄ ad analogium p̄cedentib; cereis.
 ut ostendatur gr̄a ipsius mundū illuminatum. Verba euanḡli leuita
 p̄nuntiaturus. contra septentrionē faciem uertit. ut ostendat
 uerbum dei et annuntiationem sp̄s sc̄i contra eum dirigi qui sem
 per sp̄ui sc̄o contrarius existit. et in nullo ei communicat. Quos
 enī sp̄s sc̄s qui est deus ad fidem colligere desiderat. diabolus dis
 p̄gere ab unitate p̄ctē et integritate fidei laborat. Sicut enim

per austrū quentus ē calid et leniter flat. sp̄s sc̄s designatur. q̄ corda
q̄ tangit ad amorē dilectionis inflamat. Ita paquilonem qui et
durus et frigidus ē diabolus intellegit̄ qui eos quos posset ab amore
caritatis atq; dilectionis torpentes. et frigidos reddit. Qd̄ em̄ per
aquilonē diabolus designet̄. ostendit p̄ p̄h̄ dicens. O lucifer q̄ dicebas
in corde tuo. sedebo in laterib; aquilonis. et ret. Crucē in
fronte ponit diacon̄ ad nuntiatur̄ uerba ut̄. ut ostendat se
illū discipulū eē. qui crucē p̄ totū mundi salute sustinuit. Deinde
in pectore. ut om̄is uana et immunda cogitatio ab eius corde pellat̄.
Salutat et popl̄m dicens. Dñs uobiscū. quatin̄ corda illoꝝ amunda
nis cogitationibus dñs emundet. et ad suscipienda uerba salutifera
aperire dignetur. Ad cuius salutationē popl̄s crucē in frontib; ponit.
ut a malis cogitationib; corda sua emundet. ut ad intellegenda
uerba salutis pura maneant. Dicit diacon̄. Sequent̄ sc̄i euangl̄i sc̄dm
matheū. eo qd̄ p̄p̄cedentia euangl̄i sequant̄ illa. Vnde quando in
tū alicui euangl̄i legit̄. n̄ dicit sequentia. s; intū. Id circo aut̄
sc̄dm matheū. aut marcū. aut lucā. t̄ ioh̄. ut sciat̄ sc̄dm que euangl̄i.
lectio illa legat̄. Potest et ita intellegi qd̄ dr̄. sequentia. ut ea
que sequunt̄ p̄ salutationē in illa lectione sc̄dm illū euangl̄istā cōtine
ant̄. Hinc seq̄r euangl̄m qd̄ de greco in latinū sonat bonū nuntiū.
et qd̄ est melius. nuntiū q̄ istud. Poenitentia agit̄. app̄p̄inquat
enī regnū celoꝝ. et cet̄. Qui in euangl̄o dicunt̄ de incarnatione
filii dei. et de ei; miraculis. p̄dicatione. et resurrectione. atq;

ascensione. De gta qq̄ electorū. et damnatione reprobōrū. ¶ Lecto
 eugto. nerū se signo crucis poplī munire festinat. ut qđ ex diuinis
 eloquiis ad salutē p̄cepit. sigillo crucis signatū atq. munitum p̄
 maneat. ne amentab. eorū diabolica fraude euacuari ualeat. Post
 recitatū eugtm. nerū sac̄dos poplīm salutāt. orans in cordib. eorū
 uerba salutis q̄ p̄cepit ad nō confirmari. et inuitat illū secū parit
 ad orationē dicens. Oremus. Sed licet apud nos tē collecta inter
 eugtm et offerendā n̄ dicatur. ap̄ grecos tam̄ dicit̄. Ita aut̄ potest
 intellegi scđm qđ ap̄ nos fit. ut om̄is poplīs oblatione insistere
 iubetur dū oblat̄ intentionē suā offerunt quatin̄ illoz oblatio ac
 cepta sit ad nō. Deinde seq̄t̄ off. q̄ inde h̄ nom̄ accep̄ qđ tē poplīs
 sua munera offerat. Sequunt̄ uers̄ aut̄ tendo dicta qđ in off̄ reuer
 tant̄ dū repetitur off̄. Suscip̄ interim sacerdos a poplo oblatam.
 ut ipse qui ē int̄ d̄m et ipsū poplīm mediator preces eoz et uota dō
 offerat. In qua oblatione aqua miscet̄ uino. Per uinū significat̄
 xp̄c. p̄ aquā aut̄ populis. Et si uinū offert̄ sine aqua. uidet̄ sig
 nificare qđ passio xp̄i nil p̄ fuerit generi humano. Si aut̄ aqua
 sine uino. uidet̄ significare saluare potuisse poplīm sine xp̄i
 passione. Vtrūq. ḡ miscetur simul. ut intellegat̄ passione xp̄i
 mundū saluatū. et sine ea mundū n̄ potuisse saluari. Qđ aut̄ sa
 cerdote oblationē suscipiente. cler̄ deo laudes interi p̄soluit.
 ad imitationē poplī isrl̄ scriptū ē. q̄ oblationes et uota cū laude
 modulationis dō offerre c̄sueuerat. P̄ oblationē pont̄ incensū sup

altare. dicente sacerdote. Dirigat oratio mea sic incensu. hoc e dicere.
Sicut incensu acceptu et gratu e in conspectu populi. ita fiat oratio
mea acceptabilis in conspectu tuo. Quibus expletis. conuertit se
sacerdos ad populu. postens ut uingant preces suas precibus eius
et mereat exaudiri p salute illoru. Hoc aut dictu e a sacdote
cu silentio. Orate p me frs. ut meu partiter et urm sacrificiu ac
ceptu sit dno. Adclinans q se populus orare debet ita. Dns sit
in corde tuo et in ore tuo. et suscipiat sem sacrificiu sibi accep
tu de ore tuo et de manibus tuis p nra omniu salute. Amen.
Vel hoc dicant oms. Exaudiat te dns in die tribulationis ptegat
te nom dei iacob. et ceter. usq. ping fiat. Corporale cui sup po
nit corp dominicu. n aliud qua lineu ee oportet. qm ioseph
linteum mundu legitur amisse ubi corp dominicu inuoluit.
Na et linu puru germ e terre. et dns puru et ueru corp habuit n
similatu. Et linu p multos sudores puenit ad candore. ita ihe
xpc multis affectat passionibus migravit ab h seto. et ad candore
resurrectionis atq. immortalitatis pductus e. Ita q corpus
xpi in se recipere desiderat. p multos bonoru operu labores et
per castitate mentis et corporis debet se reddere mundu atq.
candidu. Quod ita plicari debet ut nec initiu nec finis appareat.
sic etia sudariu in sepulchro dnu inuentur. Sudariu e ligamen
tu capitis. Per caput diuinitas designat. q cap xpi ds. Inuolu
tio aut h significat. q xpc q in humanitate habuit initium

58
nascendo et sine moriendo . in diuinitate neutrum horum . si semper esse
habet . Dicit sacerdos collect . Huc usque prefatio id prolocutio et allo
cutio populi . Hinc sequitur exortatio . Sursu corda . hortatur enim sacerdos
populum tanquam dicat . In apostolicis et euangelicis preceptis sufficienter instru
ti et confirmati . corda uestra ad terram curis sursu ad deum erigite . ut
sacrificium quod deo offerendum in obtulistis digne offerre ualeat . Re
spondit populus habemus ad deum . Quasi dicat . Corda nostra ut precipis
erecta habemus ad deum . ut suscipere dignetur uotum nostrum . Hortatur
iterum . Gratias agamus simul ego et uos domino deo nostro . subaudi de omnibus
bonis ab illo prestitis . Respondit populus et affirmat dicens . Dignum et iustum est . si ut
illi gratias agamus domino deo nostro . Hanc exortationem que sequitur . gelasius com
posuisse dicit . Affirmat sacerdos populi uoce . et conuertit se ad deum
patrem dicens . Vere dignum et iustum est . id est sicut populus tuus respondit
est gratias agere . Dignum et iustum et equum . id ipsum est . Salutare . id est salute
plenum . quoniam ad nostram corporis et anime salute pertinet si digne illum
laudemus . Post confessionem populi dignum esse et iustum ut deo gratias repen
dant . inmissis populo cui loquebatur . iam conuertit se sacerdos ad deum
patrem . et tanquam ad presentem incipit loqui dicens . Nos est gratias agere .
et hoc non ad horam . sed semper . id est omni tempore . et in personis . et in aduersis . ubique
id est in omni loco . Domine sancte que dominaris omnium que in celis sunt . et qui
terra . et que omnia tua sancta benedictione sanctificas ut sancta sint . Pater . gratias .
latinum dicitur genitor . Deus enim ineffabiliter genuit filium ante omnia secula .
Omnipotens dicitur deus . quia omnia potest que illi decet . Mentiri non potest . quia

ueritas ē. Mori n̄ potest. q̄ immortalis immo uitę ē. Mutari n̄ potest.
q̄ inmutabilis est. Om̄ps enī d̄r faciendo qđ uult. n̄ patiēdo
qđ non uult. Aetern̄ ē deus. quia nec initū habuit. nec t̄minum
habēbit. q̄ nec cepit nec desinit. Gr̄a aut̄ quas debem̄ offerre p̄
d̄m nr̄m iūm xp̄m offerendę s̄. q̄ ē mediator int̄ d̄m et nos. et q̄
ē pontifex pontificū. Xpc̄. gr̄. lat̄ d̄r uniet̄. Vnctus ē dei filius.
sc̄dm̄ humanitatē n̄ oleo uisibili quo ungebant̄ reges et s̄c̄dotes.
uerū regē et s̄c̄dote p̄ figurantes d̄m iūm xp̄m. s̄ plenitudine
diuinitatis et dono gr̄a qđ uisibili signat̄ unguento. q̄ bapti^ha
tos ungit eccl̄a. Xpc̄ n̄ tam̄ tunc ē unct̄ sp̄u sc̄o quando sup̄ eum
bapti^hatu sicut colūba descendit. Tē enī corp̄ suum. i. eccl̄am.
p̄figurare dignatus ē in qua bapti^hati accipiunt sp̄m sc̄m. Sc̄dm̄
m̄f̄tica unctione tunc unct̄ ē. quando ueniente ad maria uirgi
nē uterus eī replet̄ ē sp̄u sc̄o. h̄ ē quando humana nat̄a sine ullis
p̄cedentibus bonorū operū meritis d̄o uero in utero uirginis
copulata ē. ita ut cū illo una fieret p̄sona. Vnde et ob hoc confi
tem̄ illū natū de sp̄u sc̄o. et maria uirgine. Vnctione aut̄ olei
designatur plenitudo sp̄s sc̄i. qm̄ sic oleo optimo corp̄ p̄fusū re
leuat illud. atq̄ recreans iocundi' reddit. sic et gr̄a sp̄s sc̄i cor qđ
repleuerit in amore et dilectione d̄i p̄fecte reparans. omnem
timorē et mesit̄iā quā p̄ peccatis p̄mo ētraxerat ab eo repellit.
et in caritatis p̄fectione ēfirmans. de spe uitę aet̄n̄g exultationis
gaudiū sub ministrat. Per quem xp̄m maiestatem tuam lau

dant angeli. quia p̄ illū xp̄m sunt creati. et n̄ solū angeli p̄ illū laudant
 d̄m patrē. uerū etiā ille uirtutes celoz q̄ sup̄ alias dominationē et
 potestate hnt̄. Hi ḡ tam beati et sublimet sp̄s p̄ xp̄m maiestātē dei
 laudant. sic ad eos c̄gratulando d̄r̄ in psalmo. Laudate d̄nm om̄s
 uirtutes eius. Adorant quoq; eandē diuinā maiestātē. sicut in ym
 no confessionis esd̄r̄ ad ipsū d̄m d̄r̄. Exerēt̄ celi t̄ adorant. Tre
 munt etiā. sicut per figurā de eis in libro iob d̄r̄. Colūne celi c̄tre
 mescunt. et pauent̄ ad nutū eius. Qui tam̄ tremor. ne eis penat̄ sit.
 n̄ timoris ē s̄ admirationis. Cū igit̄ in celestib; tanta sit deuotio
 laudantiū. ueneratio adorantiū. tremor admirantiū. c̄sideret̄ h̄
 homo cui dictū ē. Quid sup̄bit terra et cinis. et audiat aptm̄ mo
 nentē. Cū metu et amore et tremore. ur̄am ip̄soz salute opam̄ni.
 Celi quoq; q̄ p̄ xp̄m facti. tunc laudant deū patrē. q̄ndo nos puocant
 ad laudē ei'. Celoz quoq; uirtutes et seraphin c̄celebrant. i. in com
 mune c̄celebrant. concordi deuotione. et cōmuni gaudio laudant.
 Nā c̄lebritas ē c̄uent' p̄pti in laude. et celebrata dicim̄. in celebri. i.
 frequentissimo conuentu acta. Ideo aut̄ d̄r̄. q̄ maiestātē socia. i.
 iuncta exultatione c̄celebrant. qm̄ sine intermissione laudantes
 uicissim de illo et de se in illo letant̄. Hunc ḡ om̄iū creatore et
 rectore laudant et c̄celebrant celi. sic eū laudant sol et luna
 stelle et lumen. Vnd̄ in psalmo d̄r̄. Laudate eū sol et luna. et c̄c̄. usq;
 aque q̄ sup̄ celos s̄. In ymno aut̄ triū puerorū. ad laudem dei ele
 menta om̄ia puocant̄. n̄ qd̄ elementa muta habeant sensū laudin

di. si q̄ cuncta bene cogitata laude parant. et impletur cor con-
sideratione creature ad eructandum ymnium creatori. Et q̄
longum fuit in ista gratiarum actione totos angelorum ordi-
nes qui in scripturis. viii. inueniuntur ponere singulacim.
post caelos ponuntur uirtutes. quo nomine om̄s celestes sp̄s
generaliter appellari solent. ut in psalmo. Dñs uirtutū ipse ē
rex gloriae. Et iterū. Verbo dñi celi firmati sunt. et sp̄u orisei
om̄s uirtus eorū. Ad ultimū ponunt seraphim. q̄ ē sum̄ ordo
angelicorū spirituu. et uere beata. q̄ singulari p̄pinq̄uitate cre-
atoris sui in cōparabili ardent amore. Vnde et ardentes t̄ in-
cedentes int̄p̄tantur. Sciendū aut̄ qd̄ cherubim et seraphim.
p̄ m. literā plata. iuxta p̄prietatē linguae hebreę masculinis
generis. et pluralis num̄ tantū. Si aut̄ p̄ n. lit̄ dicant̄ sic in
psalmis et ymnis et in presenti gr̄arū actione ponitur. greca de-
clinant̄ in neutrale gen̄ mutant̄ uelut cū dicim̄ lucida sidera.
speciosa nemora. iocunda litora. sic et beata seraphim neutro
genere et pluri num̄ accipiamus. Ut aut̄ ad solum patrem
dirigatur oratio. cū totius sc̄e trinitatis sicut una est diuinitas.
ita equalis honor et glorificatio debeatur. Id apostoli sancto
per eos ordinante sp̄u sanxerunt. ut qui multorū deorū errores
unius dei p̄dicatione nitebantur euellere. sub trinitatis sacra-
mento uni personę in sacrificiorum ritu supplicandum. esse
decernerent. ne qui unū deū predicabant. in pluralem diui

nitatis numerū incidisse arguerent. Et q̄a pat̄ et filius et sp̄s sc̄s
 unius deitatis. unius naturę. unius substantię. unius deniq; potes-
 tatis existunt. una ex eis p̄sona p̄p̄t unitatis misteriu retin-
 endū in sacrificio inuocaret̄. Nec alia debuit nisi que pri-
 ma ē inq; due ceterę naturalit̄ manentes existunt. Cū qui-
 b; et nr̄as uoces. et reliq;. Voces angeloz. sin laude c̄ditoris ip-
 sa ammiratio int̄imę c̄templationis. Quales ergo o poster-
 cę uoces nr̄as. quas in c̄spectu dī cū angelicis laudib; de peccam̄
 admittit id̄ intromittit. Utiq; tales uoces n̄ sunt in sono oris.
 sed in desiderio cordis. Voces aut̄ apud secretissimas aures dī
 faciunt uerba nr̄a sed desideria. et q̄a sup̄na ciuitas ex angelis
 et hōib; c̄stat. merito sc̄a c̄cta que illis socianda ē in celo. et cū
 illis in dī laudib; p̄mansura. iā n̄e ipsis uocib; d̄m laudat in
 terris. quib; eū sc̄i anḡli laudant in celis. et h̄s n̄ sup̄ba p̄sum-
 ptione sed supplicii c̄fessione id̄ humili laude. sic desiderans
 maiestatem dī credere. et confiteri in mundo. sicut ab anḡlis
 uidet̄ et laudat̄ in celo. Hęc r̄ c̄fessio n̄ ē peccatis. laudis. et
 gratiarū actionis. Vna igit̄ confessione id̄ laude et gr̄arū ac-
 tione iā n̄e homines cū anḡlis sociant̄ laudantes de celestib;
 et terrestrib; taq; eū qui fecit celū et terrā dicentes. Sc̄s.
 sc̄s. sc̄s. d̄ns d̄s saba oth̄ plens̄ celi et ter̄. Itē s̄ uoces anḡloz
 laudantiū in celis. Hunc ymnū gr̄e dī et isaias se audisse
 testat̄. et ioh̄s in apolyp̄si. Ergo n̄ humano arbitrio. sed

utriusq; scripture auctoritate con iuncta dicim^{us} ter scilicet. et se
mel dñs. ut ostendam^{us} ompm dñm trinitate in personis habere. et
unitate in substantia. Sabaot^h unū ē ex xx nōib; di apud he
breos. et interpretat^{ur} exercitū. siue uisitatū t^{er} militiarū. Dñs aut
sabaot^h. dñs omps dñr qā oīs exercit^{us} et militie. uisitatesq; angloz
illi seruiunt. Angelicos autē sps recte militiā dicim^{us}. quia decer
tare eos cōtra aeras potestates nō ignoram^{us}. Que tam certam nō
labore sed imperio pagunt. qā qd agendū cōtra inmundos sps ap
petunt. ex adiutorio cuncta regentis possunt. Et id diuinita
te cōplet^{ur} celi et t^{er}ra. qā omnia impl^{ent} iuxta qd ipse dicit. Celi
et t^{er}ra ego impleo. Adiungunt autē huic ymno angloz. supra eccl^{est}ie
uerba turbarū laudantiū dñm et regē nr̄m uenientē ierosolimā. atq;
dicentiū osanna in excelsis et t^{er}ra. Ita enī ex scriptura pphetica
et euangelica cōplet^{ur} plen^{us} laudatio. cū p^{er} laudē et gl^{ori}am scē tri
nitatis adiungit^{ur} gratiarū actio de aduentu saluatoris. qā un^{us}
ex ipsa trinitate p salute nr̄a homo fact^{us} ē. et eandē salutē
moriendo et resurgendo pfect^{us}. Unde merito illi gr̄as agen
tes osanna dicim^{us}. id salus in excelsis. Unde in psalmo. Dñi ē sal^{us}.
Recte q̄q; subiungit^{ur}. benedict^{us} qui uenit in nōie dñi. iuxta qd ipse
ait in eccl^{est}ie. Ego ueni in nōie patris mei. Adsumunt autē
laudis uersiculū turbe de psalmo cxvii que de dño et canta
tū mysticū ē. Qd enī turbe dicunt osann^{us}. hoc ē qd ibi dñr.
O dñe saluum fac. O dñe prosperare. et statim eisdē uerbis subiungit^{ur}.

91
bene dicitur quærit innoce dñi. Quæ uero subiungit osanna ihsaluf
siue salufica in excelsis. apte docet aduentu dñi in carne.
n̄ solū hūmā generis intra. sed et angloꝝ in celis eē salutem.
q̄ dū nos redēpti ad supna pducim̄. eoz numer⁹ q̄ cadente
satana erat inminut. implet. Recte igit osanna in excel
sis in eā laude canit. cui tota incarnationis dispensatio. p̄ im
plenda gl̄a patris celestis apparuit

Post has laudes et gr̄arū actiones. p̄ tanta gr̄a redēptionis n̄re
q̄a in illo diuino misterio agit et cōm̄ dat. facto toti eccl̄e
silento. in quo cessante om̄i strepitu uerboꝝ sola ad dñm dirigat
intentio. et deuotio cordiū. societas sibi om̄im uotis et desi
deriis. incipit sacerdos orationē fundere qua ipsū mis
teriū dom̄i n̄i corporis et sanguinis c̄secrat. Sic enī opostet. ut in illa
hora tā sacre et diuine actionis tota p̄ dñi gr̄am atrens cogita
tionib. m̄te separata. et c̄cta cū sacerdote. et sacerdos cū c̄cta
spiritali desiderio intra in sanctuariū dñi æt̄nū et sup̄nū.
et qm̄ sp̄s ē d̄s et eos qui adorant eū in sp̄u et ueritate opostet
adorare. sic eundē patrē dñm deprecet. **DE TERTIO.**

Tertio clem̄tissime pat̄ et reliq̄. Id circo ut fer̄ c̄suetudo uenit
in eccl̄a ut tacite ista obsecratio atq̄ c̄secratio a sacerdote cante
t. ne uerba tā sacra et ad tantū misterii p̄tinentia uilesee
rent. dū pene om̄s p̄ usū ea retinentes p̄ uicos et plateas aliisq̄
in locis ubi n̄ conueḡ. ea decantarent. Unde fert̄ qd̄ ante qua

hec consuetudo inoleuissq; cū pastores ea decantarent in agro di
uinit̄ s̄ p̄culli. Dicit ḡ sacerdos. Supplices rogā q; petā. et hoc
p̄ ihm xpm̄ p̄ que om̄is supplicatio et petition̄a dirigi debet.
ad d̄m. tāq; p̄ uerū mediatorē et et̄nū sacerdotē q̄ sed q; ad
dexterā patris et int̄ pellat p̄ nob̄. Qd̄ aut̄ rogat̄ et petat̄ os
tendat̄ uidelicet̄ ut ea que offerunt̄ dona munera. sc̄a sacrifi
cia. accepta id̄ placita h̄beat et benedicat. Sacerdotū enī est
offerre et maiestātē d̄i inuocare. d̄i aut̄ dignant̄ suscipere.
et ea que offerunt̄ benedicere. Dicit ḡ. Ut̄ accepta h̄beas et
benedicas. ac si supplicet̄ dicat. petim̄ ut hec ^{sp̄u} sup̄ tuos sacri
ces. atq; ore benedicas. ut qd̄ n̄re humilitatis gerit̄ ministerio
tūc institutis impleat̄ effectū. Qd̄ aut̄ subiungit̄ hec dona.
hec munera. hec sc̄a sacrificia. n̄ aliud atq; aliud d̄r. s̄ res una
p̄ sui magnitudine diuersa appellatione laudat̄. Que enī di
uinis offerunt̄ altarib; et munera appellant̄ sic d̄ns. Si of
feris mun̄ tuū et ret̄q; et dona t̄ sacrificia sicut̄ ap̄t̄ de pontifice.
ut offerat̄ dona et sacrificia p̄ peccatis. Sed ut dictū ē sermo
nū repetitio. tanti sacram̄ti ē cōm̄datio et p̄ie deuotionis ex
citatio. Quia hec s̄ uere sc̄a et illibata id̄ inuolūta et inē
taminata sacrificia que in ministerio dominici corporis of
ferunt̄. Uel illibata dicunt̄. id̄ t̄ n̄p̄ gustata. s̄ integra ad huc
manentia. Libare enī sub uno sensu d̄r fundere. unde legi
m̄ qd̄ dauid libauit aquā d̄no sibi oblata id̄ fudit̄.

Sub alio sensu dicitur libare gustare unde prelibata res gustata. Reddit
aut causa sacerdos pro qua illa offerat sacrificia et dicit se imprimis
id principaliter prececa catholica. id uniuersali. Sic enim dignum
fuit ut inciperet sancta oblatio uidelicet prececa de toto orbe diffu-
sa quantum sanguine domini redempta. Quam pacificare digneris. ut
pace habeat ab hereticis & paganis. Ad unare quod dispersa est per paga-
nos. phereticorum dogmata. Id ipsum autem uidetur esse ad unare quod paci-
ficare. id ipsum custodire quod et regere. Pacificando namque ad unat.
cum omnium fidelium mentes unum efficit uoluntatis diffusa caritate per
spiritum sanctum. custodiendo regit cum in omnia pericula clementer ea gubernat
et regit. Quod uero per generale ecclesie commendatione adiungitur. unacum
famulo tuo pro patre nostro. ipsius ecclesiastici corporis unitas fortius
commendat. quod religionis cultum sic dominus instituit. ut in beatissimo
petro apostolorum summo principaliter collocaretur. atque ab ipso quasi quodam
capite dona sua uellet incorporare manare. Unde constat ab unum
si orbis communione separatos esse sic beatus gelasius docet. quod qualibet
dissensione inter sacra mysteria apostolici pontificis memoria secundum con-
suetudinem non frequentant. Papa autem secundum quosdam dicitur ammira-
bilis et coronatus. sed quod melius est. patrum. id est episcoporum.
Sequitur et antistes noster. Sicut enim uniuersalis ecclesie commemora-
tio propter unitatem societatis. et pacis coniungitur commemorationi apos-
tolici pontificis. ita dignum et religiosum est. ut singule ecclesie com-
memoratione suorum subiungant antistitem. prebantes se per illam

oratione seruare cū eis unitatē sp̄s in uinculo pacis. Orto doxi
id recte gl̄e dicunt eo qđ nullo errore deprauati. recte fidei con
fessionē dñi glorificent. Idem ergo catholicę et apticę fidei
cultores. Catholicę id uniuersalis quā uniuersa ubiq. seruat
xctā. cūq. apostolicę quā toto mundo doctrina aptoꝝ
fundauit. Addit p̄ xpm̄ dñm nr̄m. quia alit̄ nec oratio ac
cte nec oblatio dō offerri potest. nisi p̄ unū mediatorē dī et
homnū. qđ ipse in euglio cōm̄dat dicens. quicqđ petieritis in
nomine meo hoc faciā. Quā petitionis formā in omni oratio
ne sua custodit xctā. Cū dīr memento dñe famuloꝝ famula
rūq. tuarū. et sic deinde subiungit̄ et omniū circū adstantiū.
Manifestū ē ^{qđ} quasi quidā locus sit ubi aliquib; sed specialit̄
nominatis etiā ceteroꝝ qui adsistunt in xctā cōmemoratio
ad iungat̄. in quo loco aut liberū ē sacerdoti quos delibe
rauerit pecualit̄ nominare. et nominatū dō cōm̄dare.
aut certe illud ab antiquis ē obseruatū. ut ibi offerentium
nomina recitarent̄. Prius ergo oblationes sunt cōmen
dandę. ac tunc nomina eoꝝ quoꝝ sunt edicenda ut int̄
sacra mysteria nominentur nominatim alia que pre
ter mit tim̄. Quoꝝ tibi fides cognita est. et nota deuo
tio. id quā recte credant. et quā deuote te diligant.
tu solus uides in conscientia eis eoꝝ. Qui tibi offerunt
et cetera. In quibus uerbis fidelit̄ considerandum est.

qđ tota ecclia dō offerat illud sacrificiū laudis. quia de omī
 multitudine circūstantiū dr̄. quib; offerunt. Id em̄ ad
 implet̄ pprie ministerio sacerdotū. hoc generalit̄ agit̄ fi
 de et deuotione cunctoꝝ. Sacrificiū dr̄ laudis. quia in
 laude illius offerit̄. Non em̄ nr̄a illi dam̄ sed sua reddim̄.
 X̄p̄e suisq; om̄ib; id ad se t̄ genere. t̄ familiaritate. t̄ qualib;.
 alia conditione. sub eīdē fidei p̄fessione p̄tinentib; tā uiue
 ntib; quā defunctis. et hoc qua spe faciant sub iungit̄.
 q̄ n̄ p̄ aliquo terreno appetitu. n̄ p̄ tēporali lucro. s̄ solū
 modo p̄ redēptione animarū suarū quia in ipso habem̄
 redēptionē p̄ sanguinē eī remissionē peccatoꝝ. Pro spe salu
 tis. id̄ p̄uita x̄na que ē uera salus. Spe em̄ saluifacti sum̄.
 Nec solū p̄ salute x̄na. sed etiā p̄ tēporali incolomitate. id̄ cor
 porali sanitate. Incolomitas em̄ dr̄ sanitas integritas.
 Utraq; em̄ sanitas ab illo ē et anime scilicet & corporis. de quo
 in psalmo canit̄. dñi est salus. Reddunt uota id̄ sacrificia.
 t̄ uota fidei. et p̄p̄e deuotionis. Cōmunicantes. et cetera usq;
 & om̄iū scōꝝ. Sed qui offerunt. et om̄s circūstantes qui simul
 offerunt. dicit cōmunicare et memoriā uenerari beate
 dī genitricis et om̄iū scōꝝ. quia ut sacrificiū dō possit eē
 acceptū. non alibi hoc offertur nisi in cōmunionē et socie
 tate scōꝝ. et in eoz̄ memoriē uenerationē. taquam in uero
 templo dī quia in his uolunt omp̄s d̄s ecclē sue ē stare fun

damentū. Ideo sumus cōmunicantes eorū memorie tāquā filii
patrū et sectatores precedentū. Communicantes. idē parti
cipantes fidei illoꝝ. quia eandē fidē habem⁹ quā et illi ha
buerunt. Memoria uenerantes. idē cū pietate et humilita
te uestigia eorū sequentes. In hac autē cōmemoratione scōꝝ
beata dī genitrix primū ponit. p̄ quā et nos et illi meru
im⁹ auctore uite suscipere. et ei ungit cōmemoratio a
postoloꝝ et martyꝝ. n̄ solū eorū quibz nominatim expri
munt. sed et omiū quoꝝ nec numerū nec nomina scire possu
mus. p̄ fide sibi p̄cipuis p̄ie adherem⁹. etiā illis in hoꝝ cōmu
municatione copulatione. Quoꝝ meritis et cetera. Propt̄
merita nāq. et int̄cessionēs iustoꝝ dñs miseret. ut in omibz
sue p̄speris siue aduersis. p̄tationis ei⁹ muniam⁹ auxilio.
Sic et moyses p̄ populo peccante int̄cedens. patrū facit me
moria et ad eorū auxiliū petenti dī. ciuitatē hanc p̄p̄
t̄ me p̄tegā. et p̄p̄t dauid seruū meū. Nec dubitandū ē fi
deliū petitiones aspirantibz iustoꝝ sciri. q̄ qui int̄ dī clari
tate uident. n̄ ē credendū quia sit aliqd̄ foris qd̄ ignorent.
Postulat ergo exacta suffragia martyꝝ. nec tam sacrificat
martyꝝ. sed uni dō et martyꝝ. et nr̄o. Ad qd̄ sacrificiū
sicut homines dī qui mundū in ei⁹ confessione uicerunt.
suo loco nominant. n̄ tam inuocant a sacerdote qui dī sa
cerdos est n̄ illoꝝ. Ipsū uero sacrificium corpus ē xpi. qd̄ non

offerri ipsis quia hoc sunt et ipsi. Hanc igitur oblationem serui-
 tutis nostrae quae dignum est ut seruus suo seruiat domino. Sed et eu-
 nete familiae tuae et reliqua. Et in his uerbis unitas ecclesie
 ostenditur quando in illa oblatione communis seruitus accibe-
 tur deo. tam a sacerdotibus quam a cuncta familia domus dei. Oratur
 itaque deus ut hanc oblationem quam illi soli debita seruitute defert
 ecclesia placat accipiat. et sic dies nostros quibus inter diuisa pericula
 uinum in sua pace disponatur. finitoque huius mortalitatis cur-
 su ab eternae damnationis creptis in electorum suorum grege annume-
 rare dignetur. hanc quidem de oratione obsecratione. et consecratione.
 principaliter gelasius composuit. sed beatus gregorius addidit hunc
 uersiculum. atque ab aeternae usque per christum. huc usque obsecratio. hinc se-
 quitur consecratio. ita incipiens. Quam oblationem. et cetera. Oratur deus
 ut oblationem suis altaribus impositam. et tantis precibus commenda-
 tam ipse per uirtute spiritus sancti ita perfecta eucharistia accipiat. ut in
 omnibus sit adscripta. id est immobili firmitate perpetua. Sit quo-
 que rationalis. ut quamuis de simplicibus terrae frugibus sumpta be-
 nedictionis potentia efficiat corpus et sanguis filii dei. ut phunc-
 cybum et potum impleat in nobis quod ipse promisit. Sicut misit me
 ueniens pater. et ego uiuio propter patrem. et qui manducat propter me.
 et ipse uiuit; hoc corpus et hic sanguis non inspiciunt et sar-
 mentis colligunt. sed consecratione mysticus fit nobis non nas-
 citur. Et ille quidem panis et illud uinum per se inrationabile est.

sed orat sacerdos ut ab illo rationabiliter tractatum et ab omnipotente
deo consecratum. rationale fiat transcendendo in corpus filii.
Nobis id ad salutem nostram. Hoc autem quod sequitur quipridie. usque in
mea memoria faciatis. apostoli in usu habuerunt post domini ascen-
sionem. Unde ergo ecclesia iugiter sui memoriam redeptoris ce-
lebrat. ipse dominus apostolis et apostoli generaliter omnium ecclesiarum tradiderunt
in his uerbis sine quibus nulla lingua. nulla regio. nulla ciuitas.
nulla pars ecclesie potest consecrari. Hoc est sacramentum. quod apostolus
manifestat dicens. Ego accepi a domino. quod et tradidi uobis.
Quo dominus ihesus qua nocte tradebatur. accepit panem et reliqua
christi ergo uisitate et uerbis iste panis et calix ab initio esse
erant et sepe consecratur et consecrabitur. Ipse enim loquens per sacer-
dotes sua uerba celesti benedictione semetipsum corpus et sanguinem
suum perficit. Quod autem ait sumite et hoc omnes. communitio est uni-
tatis. ut per hoc mysterium christo participantibus unum simus omnes
in illo sicut apostolus ait. unum panis. unum corpus multisumus.
Tanta autem ecclesie unitas in christo. ut unus quisque sit panis cor-
poris christi. et unum calix sanguinis eius. Accipiens inquit hunc
preclarum calicem. I deo dicit hunc accepit. quia calix quem sacer-
dos catholicus sacrificat non est alius nisi ipse quem dominus apo-
stolis tradidit. Quia sicut diuinitas uerbi dei una est
que totum implat mundum. ita licet multis locis et in nu-
merabilibus diebus illud corpus consecretur. non sunt tamen mul-

ta cōpora xpi. neq. multi calices. s. unū corp^u xpi. et unū
 sanguis cū illo. qđ sup̄sit in utero uirginis. et qđ dedit aptus.
 Diuinitas enī uerbi repl̄ illud que ubiq. ē. et ē iungit et fa
 cit ut sic ipsa una ē. ita ē iungat̄ corpori xpi. et unū corp^u
 ei sit in ueritate. Unde anim aduertendū ē. qđ siue plus siue
 min^u quis inde p̄cipiat. om̄s equalit̄ corp^u xpi. integerr
 me sumunt. et generalit̄ om̄s et speculat̄ un^u quisq. Ideo aut̄
 sanguis xpi nouū testam̄tū ē. qđ noua dilectio qua usq.
 ad mortē in nouissimis sct̄q. tēporib; nos dilexit. et ideo
 sanguis ille noui et et̄n testam̄ti. qđ qđ a uetustate inno
 uat. ad hereditatē aeternā p̄ducit. Misteriū fidei ē. qđ cre
 dere debem^u qđ ibi salus nr̄a cōsistat. Puidens enī nob̄ de
 dit sacramētū salutis. ut qđ nos cotidie peccam^u. et il
 le iā mori n̄ potest. p̄ istud sacramētū corporis siue remis
 sionē cōsequam^u. Cotidie enī ipse comedit et bibit in ue
 ritate. et integer uiuisq. et in maculat̄ manus. Miste
 riū ē. qđ aliud uidet̄. et aliud intelligit̄. Qđ uidet̄ spe
 cie h̄bet corporale qđ intellegit̄ fructū h̄bet sp̄itale.
 Sed cū misteriū sit unde et corp^u et sanguis xpi dr̄. cōsu
 lens om̄ps d̄s in firmitati nr̄e qđ usū n̄ h̄bem^u comedere car
 ne crudā et sanguinē bibere. facit ut qđ in pristina re
 maneat forma illa duo munera. et ē in ueritate corp^u xpi
 & sanguis ei sicut ipse dix̄. Sciendū uero qđ eundē calicē

sanguinis dominici nisi mixtū aqua offerri n̄ licet quia unū fuit
redemptionis n̄re misterio cū ait Non bibā a modo de hoc ge
nimine utis. et reliq̄. Et de latere ei' aqua cū sanguine
utis. de uera carnis ei' uite cū aqua & p̄ssū ostendit. hac
enī s̄t sacramta atcty. sine qb; ad uitā n̄ intrat. Illi ergo
panis et calicis oblatio. mostis xpi ē cōmemoratio. que
n̄ tā uerb̄ quā misteris pagit. p̄ que n̄ris m̄tib; mors
illa p̄ciosa arcuis cōmendat. P̄pter ea aut̄ itur ad
passionē. et p̄surrectionis et ascensionis gl̄am discessurus emundo.
hoc sacramtū ultimū discipulis tradidit. ut memoriā tantę carnis
Arcuis corx mentib; infigeret. Unde et memores sum. et cetera. Idē ē
qd̄ dicit. hoc facite in meā cōmemorationē. Quid dignū t̄ salabriū
fieri potest. quā ut haec misteria frequentando memor sit eccl̄a beatę
passionis. que totius mundi peccata delet. Et quia n̄ solū mortuus
p̄ nob; p̄p̄t delicta n̄ra. si etiā resurrexit p̄p̄t iustificationē n̄ram.
Ac si mortē n̄ram moriendo destruxit. et uitā resurgendo repa
rauit. Memores si mus resurrectionis quoq; ei' p̄ quā spoliavit in
fernū. Et qm̄ assumptus in celū uia nob; ascendendi patefecit. simus
memores etiā gl̄oriosę ascensionis. Ideo enim pretium redemp
tionis n̄rę in sacramto dominici corporis et sanguinis celebra
mus. ut semper illud fideliter meditemur. qd̄ ait ap̄tl̄. empti enī
estis p̄tio magno. Memores igitur horum tā sacerdos quam plebs
fidelis. offerunt preclare idē precellenti et gl̄oriosę ma

iestati dei. non de suo s; de eius donis ac datis uere hostiam puram.
 hostiam sc̄am. hostiā inmaculatam. que trina repetitio tanti
 misterii est laudatio. Quā uero hostiā offert ecclesia nisi quā a
 dño acceptit. i. panem sc̄m uitae aeternae. et calicē salutis p̄petuae.
 in hoc pane uita aeterna ē. sicut ipse panis uiuus de se ipso ait.
 Ego sum panis uiuus. Qui manducat hunc panē. uiuet in aeternū.
 Et qđ iste sit panis corporis sui exponit. et panis quem ego da
 bo caro mea est p̄ mundi uitā. et calix salutis perpetuae. quia
 sanguis ille effusus est pro multis in remissione peccatorū. Supra
 quā propitio ac sereno. i. placabili uultu respicere digneris.
 et reliqua. Non quo uultus dī aliquando mutet. s; tunc sup nos
 serenat et illuminat uultū suū. quando declarat super nos mi
 sericordiam suam. Oratur itaq; deus ut placabilis sereno uul
 tu. i. declarata pietatis suae presentia. respiciat ecclesiae mu
 nera. et accepta. i. beneplacita habeat. sicut munera iusti pu
 eri sui abel. cuius fides et iustitia. et oblationis acceptio. et
 in lege commendatur. et in euangelio. et ep̄talis apostolorum.
 qui non aetate sed puritate et simplicitate puer dei dī. Et sicut
 sacrificium inquit patriarchae n̄ri abrahę. quod sacrificauit in
 oblatione unigeniti sui isaac offerens eum in holocaustum. qui est
 patriarcha non tantum israheliticę plebis sc̄dm carnē. s; etiam
 noster sc̄dm fidem. Adiungitur adhuc et quod tibi optulit sū
 mus sacerdos tuus melchisedec q̄ int̄p̄tat̄ rex iustitiae. cuius sacerdo

tuum et sacrificium tantū magnificatur ut de eo dicat apostolus.
ad similitudinem p̄ omnia filio dei manens sacerdos in aeternū. Quod
uero subiungitur sc̄m sacrificiū in maculatam hostiā. ad com-
plendā petitionē subiunctū est. Hoc autē d̄s oratur quia in
antiquis sacrificiis imago huius ueri sacrificii fuit. Nam et in
sacrificio abel de primogenitis ouium qđ sacrificio eam qđ
erat ex terrē fructibus prelatū est. noui testamenti terrenisope-
ribus ante ponitur. et in immolatione unici et dilecti filii abra-
hae. immolatio eius presignabatur. de quo dicit pater. Hic est
filius meus dilectus in quo mihi cōplacui. Et ap̄t̄. Qui unico
filio suo non peperit. et cetera. Sacrificiū quoq; melchisedec
tā uera erat significatio sacrificii xp̄i. ut inde p̄dictū sit. tu es
sacerdos in aeternū sc̄dm ordinem melchisedec. Supplices te-
rogam̄ om̄p̄s deus iube haec perferri. et cetera. Hec uerba tā pro-
funda quis cōprehendere sufficiat. quis inde digne aliquid lo-
quatur. magis ueneranda sunt quā discutienda. Beatus tam-
gregorius idoneus tanti sacramenta int̄pres. quodā loco de eis
tamquā de re ineffabili. pene ineffabiliter loquens. Quis
inquit fidelium habere dubium possit in ipsa immolationis
hora. ad sacerdotis uoce celos aperiri. in illo iūv xp̄i mistērio
angelorum choros ad esse. summisima sociari. terrena caeles-
tibus iungi. unum quid ex inuisibilibus atq; inuisibilib; fieri. ~
Idem quoq; alibi. Vno inquit eodē tempore de momento et

in eodē rapitur ministerio angelorū consociandum corpori xp̄i.
 et ante oculos sacerdotis in altari uidetur. Beatus quoq; augustinus
 de eodem sublimi altari in conspectu diuinę maiestatis. sic
 ait. Ille solus accedit. qui ad istud securus accedit. Illic inuenit
 uitā suam. qui isto discernit causam suam. Haec ex patrum uerbis
 posita sunt. nequis carnaliter estimet in caelis esse altare corpo
 reū. sed potius intellegam⁹ sublime altare dei rationale et intelle
 gibile esse in electa et rationali creatura. angelica scilicet et hu
 mana. quę in sc̄is angelis ex quo condita ē in contemplatione dei
 sublimata. et sibi inuicem p̄ xpm̄ unita uerum et sublime altare
 dei existat ex quo accipit sempiternū sacrificium laudis et hos
 tiam iubilationis. Ad cuius unitatē adiungitur nunc p̄ fidem.
 et in futuro p̄ diuinę contemplationis speciem om̄is multitudo
 hominū electorū. Fit ergo et in ista oblatione aliqd̄ ineffabile.
 ut per angelica ministeria tanquā de sublimi altari diuinę
 maiestati offeratur. cū adstantibus ministris celestibus. Xpc̄ ut
 oblata consecret ad esse credendus est. Vnde beatus ambrosius.
 Non dubites inquit ad sistere angelū. quando xpc̄ adsistit. xpc̄
 immolatur. Per hęc miseria corda fidelū om̄i benedictione
 celesti replet et grā. tribuens corporib; castimoniam. m̄tib; fidē.
 cogitationibus puritatē. Memento etiā dñe famulorū famula
 rūq; et cetā. O rat pia mater acc̄ta etiā p̄ defunctis suis et eos
 sacre oblationis intercessione cōmendat. certissime credens quia

sanguis ille preciosus qui p multas effusus e in remissione pecca-
toru . non solu ad salute uiuentiu . sed etia ad solutione ualeat
defunctoru . Precedunt em fideles de corpore exeuntes ad dnm .
si n pceduntur ab ecclia . quia pcedunt cu signo fidei . q aqua
et spu sco renati . quia xpi cruce signati . Dormiunt aut ta
qua uere in resurrectione suscitandi . in somno pacis quia
ab unitate aeclie et xpi . nec p hereses . nec p mortalia cri-
mina separati sunt . In quibus et si aliquando fuerunt . tam p
penitentia sanati . et p operatione ecclie . cui dictu e qdcuq
uolueris erit solutu reconciliati . et redemptionis misterio solu-
ati . utiq in pace obierunt . miserante illo qui n uult morte
peccatoris . et rta . Neq em prioru animu defunctoru separant
ab ecclia . Alioquin n ad altare fieret eoru memoria in conse-
cratione corporis xpi . Per illa g uerba qbus dr in somno pa-
cis . usus fuit antiquoru sicut etia usq hodie romana agit
ecclia . ut statim recitarent ex typicis . i . tabulis nomina defunc-
toru . atq ita p lectione nominu subiungerent uerba sequen-
tia . ipsis uidelicet quoru nomina memorant et ceteris omib
in xpo quiescentibus indulgeas locu refrigerii ubi n sentit
ardor penarum . et lucis de qua psalmista . Placea cora
deo in lumine . et ceta . Et pacis in qua scox anime requi-
escunt . ut e illi aut sunt in pace . Nobis quoq peccatorib
et rta . Licet omi tepore peccatores nos ee ex corde cognoscere

88

debeamus. tunc quā maxime confitendum est cū in illo sacro mis-
terio celebratur remissionis grā indulgentia peccatorum.
et cū humilitate et contritione cordis dicendū deo. nobis q̄
q̄ peccatoribus non de ullis ^{nris}meritis. s; de multitudi-
ne miserationum suarū sperantibus partē aliquā et societate donare
dignetur cū suis aptis et martirib; et omibus sc̄is. ut p̄mo-
dulo nro quib; nunc sociam̄ p̄ cōmunionē fidei quoz memo-
riā ueneramur. in quorū cōmunionē et unitate hęc mis-
teria agimus cū ipsis societate beatitudinis eterne in futuro acci-
piamus. Intra quorum consortiū ut dei nos pietas introducat pe-
timus ut n̄ nri meriti estimator. s; uenie sit largitor. ut quia
sc̄oz societati per meritū n̄ possumus. p̄ indulgentiā coniungam̄.
In fine autē orationis p̄ quem nobis hęc omia speranda et obtinen-
da sint subiungitur. et statim conclusio totius consecrationis
sequitur dicendo. p̄ quem hęc omia. et cetera. usq; am̄. P̄ xpm̄ d̄s
pater haec omia n̄ solū in exordio creauit condendo. s; etiam
semp̄ creat p̄ pagando et reparando bona. quia omia adō
creata ualde bona. Creata et suis conspectib; oblata sc̄i ficit.
ut quę erant simplex creatura fiant sacramenta. Viuifi-
cat. ut sint misteria uitae. Benedicit. quia omi benedictione
celesti et grā accumulatur. Presta nobis per eundē secū sc̄ifi-
cantiē qui nobis de corpore ac sanguine suo tā salubrem
dedit refectionē. P̄ ipsū tamquā uerū mediatorē dei et

hominū cū ipso tamquā coequali . in ipso tamquā uere consubstan-
tiali omnis honor et gloria ē deo patri in unitate sp̄s sc̄i . qui ex
patre filio q̄ p̄cedens unitatē deitatis possidet cū patre et filio .
In sinuatur itaq̄ nobis in patre auctoritas . in filio natiuitas . in
sp̄u sc̄o patris filii q̄ cōmunitas . in tribus equalitas . p̄ om̄a secula
sc̄lox . Ita dicuntur sc̄ta sc̄lox . tamquā sc̄ta in sapientia dei fir-
ma stabilitate manentia . istorum quę cū tēpore transeunt
efficientia sc̄ta sc̄lox . Aut certe simplicit̄ sunt accipienda
sc̄ta sc̄lorū . uelut consequentia p̄cedentiū . ut continuata
sibi conexione copulemur quę dicunt̄ sc̄ta sc̄lox . donec pre-
sens qđ ex diuersis temporū sc̄tis contextit̄ p̄ueniat ad finē .
et succedat futurū sc̄tm qđ non habet finē . ubi d̄s uidebit̄ et
laudabit̄ sine fine . Amen aut̄ qđ ab om̄i ex̄cta respondet̄ . int̄-
p̄tatur uerū . Hoc ḡ ad tantā misterii cōsumationē . sicut et
in om̄i legitima oratione respondent fideles . et respondendo
quasi sub scribunt . Ad iungit aut̄ ad huc sacerdos et dicit .
Oremus . et orat̄ ecclesia cū sacerdote . n̄ uoce . sed corde . Silentū
est . et clamat pectus in auribus dei . Pręceptis salutaribus . Hoc enim
p̄ceptū nobis ē salutare . i . ad salutē nr̄am p̄ficiens quo nos uni-
genitus filius per lauacrū regenerationis et sp̄m adoptionis dei
filios effectos dicere monuit . et non humana s̄ diuina sua in-
stitutiōne ut deo dicere audeamus pat̄ nr̄ in forma uis̄ dicens .
sic uos orabitis . pater nr̄ . et cetera . Diuina ḡ institutiōne in for-

69

mati non p̄sumptionis temeritate. sed obedientie pietate p̄sumim⁹
dicere deo patri. pat̄ nr̄ qui es in celis. et cetera. Hęc aut̄ obsecra
tio oratio dominica uocat⁹. q̄ eam dñs docuit. & adño oratio
dominica. Discipuli rogauerunt dñm ut doceret eos qualit̄
orare deberent. Quibus dñs dixit. Non necesse ē ut multū
loquamini in oratione q̄ d̄s om̄ps scit quid opus sit ante quā pe
tatis eum. Tunc dixit illis. Cum oratis. dicite pat̄ nr̄. Pat̄ dicit̄
a patrandō. i. p̄ficiendo. Qui ergo pat̄re uocat d̄m. talem se
debet preparare. ut filius eius dignus sit uocari. Quod si iniuste
uocat eum pat̄re. p̄ ipsa inuocatione iniusta suppliciu recipiet.
Sicut enī filius imitatur bonū pat̄re. ut isaac imitatus ē abraham.
et iacob isaac. sic nos qui d̄m patrem uocam⁹. ut filii boni sc̄itate
illius imitari debem⁹. ut simus sc̄i et immaculati. iuxta quod ipse
dicit. Sc̄i estote. quia ego sc̄s sum dñs deus ūr. Primū fuit deus
om̄ps pat̄ iudeorū. iuxta quod ipse dicit p̄ p̄pheta. filius m̄s p̄mo
gentis isrl̄. et filios enutriui et exaltaui. ipsi autē speuerunt
me. Sed quid factū est desit illorū pater ēē p̄pt̄ infidelitatem.
nr̄ aut̄ p̄pt̄ suā misericordiam factus ē pater p̄ fidē et dilecti
onē. cui supplicam⁹ cottidie dicentes pater nr̄. Pater duobus
modis d̄r. deus om̄ps. t̄ quia patrauit nos. i. creauit et cōpegit
in utero matrū nr̄arū ex carne et anima. ex semine uiri et femine
cū n̄ essemus. uel q̄ fecit nos renasci ex aqua et sp̄u sc̄o cū per
diti essemus. Prima natiuitas facit nos filios p̄uariationis. sc̄da

filios reconciliationis dimittendo nobis omnia peccata . et origina
lia et actualia . taliter est deus pater noster . Qui est in celis . Psalmista
dicente deo . si ascendero in celum tu illic es . si descendero in infer
num ad es . etiam si potuisset fieri ut haberem pennas et uolarem
in extremas maris illic te inuenire . Et dominus per prophetam . Celum et terram
ego implebo . Altior namque est celo . profundior abisso . latior terra .
longior mare . et si ubique per plenitudinem diuinitatis suae et non
per extensionem . quare specialiter dicit se esse in celis . Quia per celos
intelleguntur angeli et homines iusti in quibus maxime deus in
habitat iuxta quod scriptum est . anima iusti . sedes est sapientiae .
Pater noster qui es in celis . qui habitas in angelis . quorum habitacula sunt
celi et homines iusti . Sanctificetur nomen tuum . Nomen dei per se sanctum .
et quare nos dicimus sanctificetur nomen tuum . Quando renati sumus ex aqua
et spiritu sancto tempore baptismatis in nomine dei omnipotentis sumus
sanctificati dicente presbitero . baptizate in nomine patris et filii
et spiritus sancti . Ideo precamur ut illa sanctitas quae facta est in nobis tunc in bap
tismate per inuocationem nominis dei . illa per maneat in nobis ineter
num . ut non polluamur eam . si semper simus sancti . ut sicut tunc sancti effecti
sumus . ita in perpetuo sancti maneamus . taliter . Sanctificetur nomen tuum . Intelle
gat anobis quante sanctitatis sit nomen tuum . id est . sanctum habeatur in omnibus
operibus nostris . ut dum tuam sanctitatem recolimus . peccare timeamus . taliter .
Est modo aliquis christianus bonus . facit bona opera . Videt hoc
aliquis paganus . aut iudeus et dicit . benedictus deus qui talem

seruu habet. scificatur nom dei. i. laudat p illu bonu xpianum.
 Contra malus. uidet eu paganus mala operari et dicit. certe ecce
 malus xpianus. nos sumus meliores. nom dei blasphematur p illu.
 iuxta quod paulus dicit. Nom dei per uos blasphemat in gentib.
 Nos aut precamur ut scificet nom di. i. laudetur et glorificet in ope nro.
 Quicquid boni agim ad eius laude refertur. quicquid mali ad eius
 contumeliam. Adueniat regnu tuum. Deus omps semp regnat
 et in celo et in terra. et nos nescim modo qualiter regnat. idcirco
 precamur ut adueniat regnu illius. Quod e istud regnu dei. Aeterna
 beatitudo de qua dicitur e electis. uenite benedicti patris mei.
 et cetera. Hoc regnu precamur ut adueniat. i. dies iudicii. Qui
 ergo hoc precatur ut adueniat dies iudicii. ualde debet preparatus
 esse. uel aliter. Deus omps regnat in electis suis per spem. fidem.
 et caritate. et p cetera bona. Contra diabolus regnat p luxu
 riam. per ebrietate. odium. et cetera mala. Idcirco precamur dm
 ut ipse regnet in nobis per iustitia. n diabolus p peccatu. Fiat
 uoluntas tua sicut in celo et in terra. Sicut in celo. i. in angelis
 qui nunquam peccauerunt e uoluntas tua bona. et illorum offi
 ciu acceptabile habes. sic fiat uoluntas tua in hominibus in
 terra. ut illoru seruitium placeat tibi. taliter. Per celu intelle
 gitur dns ihc xpc. per terra sca ecclia. Scim quia sicut uir a
 muliere. sic celu e a terra. Ab ipso accipit tra omne uber
 tate. Sic et ecclesia sca quicquid boni habet a uero suo xpo. pci

pit iuxta qđ scriptū ē . Omne datū optimū et omne donum perfectū de sursum est . Fiat uoluntas tua sicut in celo . ad dñm patre dicitur . Sicut uoluntas tua ē in caelo . i . in xp̄o . ita fiat in terra . i . in ecclesia que est corpus eius . Vel sicut ē uoluntas tua in caelo . i . in hominibus iustis . ita fiat in terra . i . in peccatoribus ut et ipsi ualeant tibi placere p̄ penitentia . t̄ fiat uoluntas tua sicut in celo . hoc ē in mentibus nr̄is . ita fiat in terra hoc ē in corporibus .
Panē nr̄m cottidianū da nobis hodie . Pan grece . latine totū t̄ omne . et ab eo qđ ē pan . diriuat̄ panis . et ideo p̄ panē intellegere possum̄ omnia necessaria tam in cibo quam in potu . et uestimento om̄i q̄ subsidio tēporali . Panis cottidianus d̄r̄ q̄ cottidie nobis ē necessarius . Panē nr̄m cottidianū . i . omnia que nobis sunt necessaria . tam ad uictū quā ad uestimentū tribue nob hodie . i . omni tempore uite nr̄e . t̄ alit̄ . Panē hic possum̄ intellegere corpus et sanguinē dñi . de quo ipse dicit alibi . Nisi manducauerit quis corpus . et reliq̄ . Precam̄ nāq̄ ut det nob carnē et sanguinē suū ad sumendū . ut p̄ illud qđ uisibilit̄ sumimus . illud qđ n̄ uidemus in nobis suscipere possimus . i . dñm om̄i potentē iuxta qđ ipse dicit . Qui manducat carnē meā et bibit meū sanguinē . ipse in me manet . et ego in eo . Illud qđ dicitur hodie . non possumus generaliter referre ad corp̄ et sanguinē dñi . quia sunt tales qui non possunt cottidie comunicare . aut aliqua discordia contra pximū conmaculati .

70
aut nocturnali coinquinati pollutione . homines sunt . non pos
sunt semper esse parati . Contra sunt tales qui cottidie possunt co
municare . illis conuenit quod dñs dixit Zacheo . hodie in domo
tua oportet me manere . At ille suscepit eū gaudens in domū suā .
Quia illi tales cū gaudio debent corpus et sanguine dñi sumere . Illi
uero qui cottidie non possunt comunicare . possunt dicere cū centuri
one . Dñe non sum dignus ut intres sub tectū meū hodie . intrabis alia
die . Sunt etiā tales qui nolentes a sua iniquitate recedere absta
nent se a corpore et sanguine dñi causa humilitatis . Talia p̄di
cans beatus augustinus dicit . Fr̄s . placet mihi humilitas ur̄a .
quia timetis accedere ad corpus et sanguine dñi . si meliū eet
ut ab iniquitatib; ur̄is recederetis . et mundi effecti per penitentiā
corpus et sanguine sumeratis . Quādiu non acceditis . non mihi
placet . Dicam et aliter . Panē nr̄m cottidianū . P̄ panē possum
accipere diuina eloquia . scientiā legis et p̄phetarū . psalmodi et
euangli . Panē nr̄m cottidianū danobis hodie . i . omni tēpore
uitę nr̄ę refice nos de doctrina scarū scripturarū . q̄ sic corpo
reo cibo reficitur corpus . sic spiritali cibo reficitur anima ad
amorem et agnitionē illius . Et dimitte nobis debita nr̄a sic et
nos . d . d . n . Debita hic intelleguntur peccata . Duob; modis
sumus debitores dei . aut faciendo ea que iussit fieri . aut faciendo
ea que ipse prohibuit fieri . Ipse dicit in euanglo . Diliges dñm
dm̄ tuū ex toto corde . tota anima . tota uirtute . et pximū tuū

sicut te ipsum. Non diligimus dñm neq. pximū sic ipse p̄cepit. debi-
 tores sumus. i. peccatores. Ipse dicit. honora patrē tuū et matrē. ut
 sis longeuus super t̄ram. Non facim⁹ hoc. debitores sum⁹. i. peccatores.
 Hec sunt que dñs p̄cepit fieri. non occides. n̄ adulterabis. non fur-
 tū facies. n̄ piurabis. Nos facimus talia que dñs p̄hibuit fieri.
 debitores sum⁹. i. peccatores. Qui ergo tanta flagitia c̄tra dī p̄cep-
 ta comittim⁹. necessariū ē ergo ut si uolum⁹ ea nobis ad dño di-
 mitti. dimittam⁹ ex corde fr̄i in nobis peccanti. c̄tra que etiā
 dupliciter sum⁹ debitores. aut faciendo que dñs p̄hibuit fieri. uide-
 licet si flagellauerim⁹ eū iniuste. aut si sua absculerim⁹. aut n̄ fa-
 ciendo ea que dñs mandauit fieri. i. si n̄ dilexerim⁹ eū. et illud
 qđ in nos comittit n̄ dimiserim⁹. Si ergo indulserim⁹ ei. tunc uera-
 citer dicere poterim⁹ dō. dimitte nobis debita nr̄a. Et ē sens⁹.
 O d̄s omp̄s. sic dimittam⁹ his qui in nobis peccauerunt. ita dimitte.
 Si aut nos n̄ dimittam⁹ eis. nec ille dimittet nob̄ peccata q̄ contra
 illiū p̄cepta gessim⁹. q̄ ipse dicit. Si uos n̄ dimiseritis. nec
 pater uester dimittet uobis peccata ur̄a. Et ne nos inducat in
 tēptationē. Vna ē tēptatio q̄ p̄tinet ad p̄bationē. de q̄ dicit
 moyses ad popl̄m israheliticū. tēptat. i. p̄bat uos dñs d̄s ur̄. ut
 sciat si diligitis eū. Et psalmista. p̄ba me dñe et tēpta me.
 Hac tēptatione p̄bavit d̄s abrahā. et inuentus ē fidelis. Altera
 ē que p̄tinet ad deceptionē et perditionē. de q̄ iacob. ap̄t̄.
 D̄s nemine tēptat sub audis ad hoc ut pdat. hac tēptatione tēptat

77
diabolus ut decipiat et perdat. Et nos de hac temptatione precamur dominum
ut non permittat nos temptari supra id quod nostra fragilitas non potest sus-
ferre. In temptatione enim inducere deus dicitur quod a temptatione non
liberatur. Tale quod de pharaone legimus. Induravit dominus cor pha-
raonis quod nihil est aliud nisi non emolliuit cor eius quod induratum
erat. Sed libera nos a malo. id est a diabolo et a penis inferni. et ab
omni aduersitate huius seculi. Amen signaculum est istius orationis.
sicut sigillum confirmatio est alicuius endiculi. quasi dicat deo
ille qui hanc orationem decantat. Certe uerum est quod actenus dixi.
si ego dimisero peccanti in me. tunc dimittes ea quae con-
tra preceptum tuum egi. si non dimisero. nec tu dimittes mihi.
Septem sunt petitiones in hac oratione. Tres pertinent ad animam
et uitam eternam. Quatuor sequentes ad corpus et presens tem-
pus. Sciificatio nominis dei. et regnum. et uoluntas eius bona in
electis. in futura uita perficitur. Panis autem et remissio pecca-
torum. et non induci in temptationem. et liberatio a diabolo et ab
omni aduersitate huius seculi. in presenti sunt nobis necessaria. quia
in futura uita non erit ulla fames. si sacietas aeterna electorum de
contemplatione dei omnipotentis. In hac autem panis necessarius
est et remissio. quia hic peccamus. et hic necesse est ut liberemur
a diaboli temptatione. et huius seculi tribulatione. In futuro nec
diabolus nocebit bonis. nec ulla aduersitas erit. Post ora-
tionem uero dominicam quam ad completionem tanti misterii

tota ad dñm fundit gēta . sequit̄ in conclusione eiusdem sacerdos et
dicit . Libera nos q̄s dñe . et reliqua . Mala p̄terita peccata n̄ra
transacta intelleguntur . quoz si actio iam cessauit . in nobis tam̄
reatus manet . nisi dei indulgentia deleatur . Mala ū p̄sentia
cottidiana peccata in animo . et accidentes sepe diuersi lan
guores et afflictiones in corpore . et extrinsecus irruentes in
numere calamitates . quę quotiens patim̄ . eius debemus im
plorare auxiliū . qui solus sua pietate et animas curat &
corpora . Futura mala quecumq; nobis accidere possunt . siue
p̄ tēptationes diaboli . siue p̄ miseriaſ seculi . Orat ḡ gēta ut qđ
in fine orationis dominicę dictū est libera nos a malo . ita nobis
per dī misericordiā prestetur ut liberem̄ ab om̄ib; malis . q; nob̄
in p̄terito acciderunt . uel in presenti accidunt . t̄ in futuro ac
cidere posse formidantur . Sequit̄ et int̄cedente p̄ nob̄ . et cet̄a .
usq; securi . Precepit dñs poplo israhel cū teneretur babilonica
seruitute . ut orarent p̄ pace ipsius ciuitatis . q; in pace inquit eī
erit pax ur̄a . et ap̄tl̄ hortatur fieri orationes p̄ om̄ib; hominib; .
p̄ regib; . et his qui in sublimitate sunt . ut quietā et tranquil
lā uitā agamus . Iuxta hanc formā populus fidelū in huius
sc̄ti peregrinatione tamquā in babilone captiuus et sup̄ne pa
triae inspirans . orat etiā p̄ pace temporali ne impediatur a
spiritali . ut remotis p̄ dei pietatē om̄ib; aduersantib; quietā
et tranquillā uitā agat gēta . Hoc aut̄ paucissimis sed eminen

tissimis sc̄is nominatis exorat . ut intercedente imprimis dei genitrice
per quā nobis salus exorta est . et beatis aptis petro et paulo atq;
andrea impetrare mereamur . In qua postulatione n̄ ceteroz sc̄oz
intercessio p̄termittitur . sed in istorum comemoratione omnium
suffragia expetuntur . q̄ ita omnes sibi in deo uniti sunt . ita unū
desiderant et rogant p̄ salute hominū . ut et in uno om̄s pariter
habeantur . et in uno omnes pariter neglegant̄ . Quod aut̄ diē da
pprius pacē in diebus nr̄is . iuxta exemplū ehechie . qui cum
audisset appheta mala uenturę captiuitatis . respondit . Fiat
pax et ueritas in diebus meis . futura dei iudicio reseruans . de
p̄senti qđ ad suam et populi salutē pertinebat dep̄cans . Ita et
ecclesia dep̄catur pacem in diebus nr̄is . qđ et post nos alii . et post
ip̄os alii usq; ad finē seculi similiter orabunt . Cur aut̄ ipsā pacē
postulet subiungit . scilicet ut ope . i . auxilio et p̄tectione mi
sericordię dei adiuti . quantū ad interiōrē religionis deuotio
nē pertinet simus semp̄ a peccato liberi . quantū ad exteriōrē
pacē simus etiam ab om̄i perturbatione securi . Sequitur qđ et
in om̄ib; eccl̄asticis orationib; subiungi solet . per dñm nr̄m . et
reliqua . Vnde iā supra dixim; . Hac oratione expleta . commis
cens sacerdos dominicā oblationē ut calix dñi totā plenu
dinē contineat sacramenti . tamquā per eiusdē misterii copu
lationē . in precatur ecclesię pacē dicens . Pax dñi sit semp̄ uob
cū . Cui tantū bonū etiā ecclesia in̄pcatur respondens illi . et

p

cū spū tuo. Pax dñi. ipsa ē pax xpi. que finē non habet. et est omnis
pię actionis perfectio. Vera autē pax unitatē facit. quō qui
adheret dño unus sp̄s ē. In p̄cata igitur pace. incipiens a sacer
dote dat sibi mutuo omnis eccl̄a osculū pacis. ut omnibus uera
pace unitis fiat in eis locus dei sicut d̄r. Et factus ē in pace loc⁹
eius. et impleatur in eccl̄a qđ alibi d̄r. Deus in loco sc̄o suo. d̄s
q̄ inhabitare facit unanimes in domo. Et hoc ex traditione
ap̄torū seruat eccl̄a. cui frequent̄ ab eis dicit̄. Salutate inuicem
in osculo sc̄o. i. uero. pacifico. colūbino. n̄ ficto. non sub dolo.
quali utunt̄ qui loquuntur pacē cū pximo suo. mala autem
in cordib⁹ eorum sunt. Illi ḡ osculo sc̄o salutant inuicē. q̄ non
diligunt uerbo neq. lingua. sed opere et ueritate. Inter hæc
cantatur ab om̄ib⁹ et cantando orat̄ dicentibus. Agnus dei q̄
tollis peccata. et reliqua. Nullus enī tollit peccata. nisi ille solus
cui nullum bonū hominis impossibile est. nullum malum in sa
nabile. Quomodo autem peccata mundi tollat. iohannes
in apocalipsi demonstrat. Qui dilexit nos inquit et lauit
nos a peccatis nostris in sanguine suo. Non solum lauit nos
a peccatis nr̄is in sanguine suo. quando ipsum sanguinē dedit
p̄ nobis in cruce. t̄ quando quisq. nr̄m in misterio sacre passio
nis illius baptismi aquis ablutus est. uerū etiam cottidie
tollit peccata mundi. lauat q. nos a peccatis nr̄is cottidi
anis in sanguine suo cum eiusdē beate passionis ad altare

memor. h̄c hæc
cum dei ymbus g
p̄ ueritate. m̄ d̄ d̄
nos sanguis q̄ qua
fidelium eodem tempore red
m̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
m̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
non d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
quando pot̄ tangit
quibus nullum n̄i bapt
d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
m̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
anticoque et p̄ d̄ d̄
ē d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
FINIT. DI
Symbolum grece. l̄ d̄
quis dei induitur fide
credi p̄ d̄ d̄ d̄ d̄
quis qui cam
ad d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
condita uerba in un

memoria replicatur. Post haec sumpta eucharistia .i. bona gra-
 tia. gratia enim dei p omibus gustavit morte. et celebrata
 gratiarum accione. respondetur ab omib. amen. Hec est em
 clara vox sanguinis xpi. qua sanguis iste exprimit ex ore
 fidelium eodem sanguine redemptorum. Finitis uero om-
 nibus adstanti et obseruanti populo absolutio datur in
 clamante diacono. Ite missa est. Missa ergo nihil aliud
 intellegitur quam dimissio .i. absolutio. qua celebratis omnib.
 tunc diaconus esse p nuntiat. cum populus a sollempni obserua-
 tione dimittitur. Vnde et missam catecuminoru canones dicit.
 quando post euangelii lectione incipiunt celebrari sacra mysteria.
 quibus nullum nisi baptizatum int esse licet. Tunc em clamante
 diacono. idem catecumini mittebantur foras. Missa g catecu-
 minoru fiebat ante accione sacramentoru. Missa fidelium fit p
 confectione et participatione eorunde sacramentoru. t missa
 e. i. directa. siue missa est. i. pfecta s. p uob oratio et oblatio.

FINIT. DE SYMBOLO.

Symbolum grece. latine conlatio siue signu t indicu. Indicu.
 quia ibi indicatur fides sancte trinitatis. qualiter debeat
 credi pater ingentus. filius genitus. sps scs ab utroq. procedens.
 Signum. quia quicumq. haec uerba profert. ostendit se ad dm
 uel ad numeru credentiu ptinere. Conlatio dicit conferentia. t
 conductio uerboru in unum facta. Beatus augustinus et maio

res nri tradunt . quia post qua apti acceperunt spm scm pfecturi
in omnem terram dixerunt bonu ee quia unum dm credebant .
unam fidem pdicarent . Duodecim apostoli fuerunt . xii uerba
coposuerunt . et denuntiauerunt non ea scripta habere in men
branulis . sed intabulis cordis retinere . quia corde creditur ad ius
titiam . ore aute confessio fit ad salutem . Credo in dm . Aliud
credo do . et aliud dm . et aliud in dm . Credo do dm esse . Credo
dm uera dicere . Credo in dm . i . credendo illum diligo . Patrem
omnipotentem . Pater relatiuum nomen est a filio . Pat dicitur
eo quod habeat filiu . Non eni potest dici pater nisi habeat filium .
neq . filius nisi habeat patre . Omnipotentem . Omips dicitur eo
qd omnia potest . Et quare dicitur omps . cu omia non possit . men
tiri non potest . quia ueritas est . Mori non potest . qz uita e . Mutari
non potest . quia immutabilis est . Sed sciendu quicquid quia illum
debet . potest . In ihm xpm filium eius . sub audis credo . huc nomen
e humanitatis assumpte a uerbo . Angelus imposuit ei hoc nomen
quando ad mariam uirginem uenit dicens . Ecce concipies . et pa
ries filium . usq . ipse eni saluu faciet populum suum a peccatis eoz .
huc hebraice . grece soter . latine saluator dicitur . Xpc grece .
hebraice messias . latine unctus . Non fuit autem unctus oleo
uisibili sicut patriarchae et pphetae . qui antiquis temporibus
oleo ungebantur . de quibus ipse dns dicit . nolite tangere xpos
meos . et cetera . sed oleo inuisibili . i . plenitudine sps sci . Vnde

palmista. Vnxit te d[omi]n[us] d[omi]n[us] tuus. o. l. p. p. tuis. Unicum. Unicus
 d[omi]n[us]. quia unicus est deo patri. et unicus est matri. q[ui] nec habuit pat[er]
 fili[um] ante illum. nec post. neq[ue] mat[er] similit[er]. D[omi]n[us] n[ost]r[us]. D[omi]n[us] n[ost]r[us] est.
 quia dominatur n[ost]r[is]. i. omib[us] creaturis uisibilibus et inuisibilibus.
 Qui conceptus est de sp[iritu] s[an]c[t]o. i. opere et ministerio sp[iritu]s s[an]c[t]i. Et si concep-
 tus est a sp[iritu] s[an]c[t]o. quare non dicitur filius sp[iritu]s s[an]c[t]i. Sed sciend[um] q[uo]d
 omne q[uo]d ab aliquo nascitur. eius filius appellat[ur]. Verbi gra. om[ne]s
 nos sumus regenerati ex aqua. et n[on] dicim[ur] filii aque. sed filii
 dei. Nascitur capillus ex capite. sed dicitur n[on] fili[us] capitis. Si-
 milit[er] nascitur unguis ex manu. sed n[on] dicit[ur] filius manus. Natus ex
 maria uirgine sec[un]d[um] carne[m]. quia beata maria uirgo fuit ante partu[m].
 et in partu. et post partu[m]. Beatus augustinus dicit ibi una[m] co[m]parati-
 one[m]. Est speculu[m] in aliqua domo. intrat aliquis in illam. umbra
 eius apparet in speculo. Quando ingreditur et egreditur. n[on]
 frangit illud speculu[m]. Similiter in d[omi]no in eundo et redeundo.
 uterus uirginalis integer permansit. Passus sub pontio pilato
 sec[un]d[um] humanitate[m]. quia lapidatus est. uirgis cesus est. sputus
 est et irrisus. multisq[ue] uerberibus afflictus. sed diuinitas illius
 impassibilis mansit. Demus inde co[m]parationem. Incidit quis
 arborem. in qua radius solis stat. Arbor inciditur. tam[en] radi-
 us solis nihil ^{malu} patitur. Sic d[omi]n[us] i[n]c[arn]e sec[un]d[um] humanitatem passus
 est. sec[un]d[um] diuinitate[m] uero impassibilis mansit. Pontiu[m] pilatu[m]
 p[ro]p[ri]u[m] nomen e[st] pilati. In iudea erat princeps. sub tiberio

imperatore . qui pontius est dictus . uel a ponto regione . uel a ponto
insula in qua natus est . uel a familia ut quibusdam placet . Cru
cifixus . i . crucei ad fixus cum clauis . Multi dicunt quod nullam
iniuriam ibi sustinuerit dñs . Sicut enim quilibet homo xxxiii . et
semis annos habens iniuriam sustineret si crucifigeretur . ita filius
dei penam sustinuit . q̄ si non fecisset uera passio n̄ eēt . Mortuus
sectm̄ carne . unde in euangelio dicit̄ . inclinato capite emisit sp̄m .
Vnde et dñs nona emisit sp̄m . quia sexta hora fuerat crucifixus .
et recto ordine factum ē . ut qua hora homo de paradiso eiectus
est . eadem illuc restitueretur . Et sepultus . Sepultus a ioseph et
amehodemo sicut legimus . quia in sepulchro nouo sepeliuit
eum qđ exciderat in petra . Descendit ad inferna in anima sola .
Quare . ut electos qui ibi detinebantur iniuste ppter originale
peccatū liberaret . et ad celos reduceret . Vnde d̄r p̄phetam .
O mors ero mors tua . morsus tuus ero inferne . M omordit dñs
infernū . quia inde partem abstulit . et partē reliquit . Sexta
enī feria crucifixus est . sabbato quieuit in sepulchro . die
dominico resurrexit a mortuis sicut predixerat . unde dicit̄
ad patrē exurgam diluculo . Ascendit ad celos quadrage
simo die resurrectionis suae . Nam p̄ quadraginta dies con
uersatus est cū discipulis suis . et manducauit cū illis sic legim̄
partē piscis assi et fauum mellis . Bibit etiā cū illis sic petrus
dixit . nobis qui manducauim̄ et bibimus cū illo post quā

76
resurrexit a mortuis. Quare manducauit cum illis post resurrectione.
non ut cibo corporali indigeret: sed ut demonstraret uerum corpus
sumpsisse de sepulchro non factitium. Cibus autem ille deficiebat
uirtute diuinitatis illius ne post modum esset: sicut uerbi gra.
gutta que deficit animo calore ignis. Sedet ad dexteram di
patris omnipotentis. Sedet quia habitat in magnitudine patris
maiestatis feliciter. Inde .i. decelis. uenturus iudicare uiuos
& mortuos. Viuos qui tunc uiui reperientur: quia iste mundus ple
nus erit hominibus. Mortuos qui corpore mortui erunt: uel
uiuos iustos. mortuos peccatores. Credo in spm scm. Sanctum
dicit. Ad distinctionem maligni. inque nullus debet credere. Scam
aeccliam catholicam. subaudi credo. Ecclesia grece. latine cgrega
tio fidelium. Hoc distat in congregatione et conuocatione. qa
conuocatio fit de fidelibus. congregatio uero non solum de fide
libus. sed etiam de infidelibus. et de animalibus et de lapidibus;
Katoles. grece. uniuersalis latine. quia sca ecclia p uniuersu
orbem dilatata est. Scorum comunionem. i. societatem. quia
unum dm credunt. uno baptismo sunt renati. uno spu sco
c firmati. & ad unam uitam eternam transire merebuntur. Re
missione peccatorum credo ee in aecclia. primu p baptismu. de
inde p martiriu. demum p elemosina. post modum p orationem.
et cetera bona opera. Carnis resurrectionem credo. quia in hac
carne in qua ne sumus in die iudicii resurgemus. Sed quid restat:

uita eterna. i. uita sine termino. Hoc distat int̄ aeternū et p
petuum. et temporale. qđ aeternū ē quod n̄ habuit int̄itū. nec
finē habebit. ut d̄s. Perpetuū. quod int̄itū sed finē n̄ habebit.
ut sunt homines et angeli. Qui. i. homines scilicet morant̄ corpo
re. in anima immortales erunt. Temporale ē quod utrūq. habet.
et int̄itū et finē. ut sunt animalia. & bestie. **Explicit. De sacrif**

**stibus
cerdotalib.**

Oignitas aeclesiastici ordinis ab ipso aaron primo ordinib. & :
sacerdote causas et originē ducit. Primū autē d̄r quantum
ad ordinationē. Nā fuerunt ante eū alii sacerdotes ut melchise
dech sacerdos d̄i excelsi qui dō panē et unum offerens. noui
hoc est euangelici sacrificii modum qualitatemq. signauit.
Abraham quoq. isaac et iacob. et multi ante ut abel et
noe dō hostias obtulisse leguntur. Sed nullus eorum ordi
natus uel consecratus in sacerdotium. neque sacrif et mis
ticis uestibus indutus fuisse preuenitur nisi aaron. qui
primus iubente d̄no oleo sancto inunctus. et sacerdotali
bus uestibus decoratus ē. Tradunt autē hebrei. qđ ante
aaron primogeniti essent sacerdotes. Deniq. melchisedech
autumant fuisse. sem primogenitū. noe sacerdotem d̄i
excelsi. Ex omnibus enī tribubus isrl̄ elegit d̄ns tribum leui.
et ex hac tribu elegit aaron summū pontificē. filios uero eū.
minoris gradus sacerdotes quos pr̄bros appellamus. Ceteros
uero in eadem tribu generali uocabulo leuitas nuncupant.